UGC NET JRF… Paper =2 Sanskrit

UNIT=2

Class-15

6 pm

Filler Form

YouTube

By=NIDHU CHAUDHARY

B.A., M.A., P.G.D.C.A., now Ph.d running

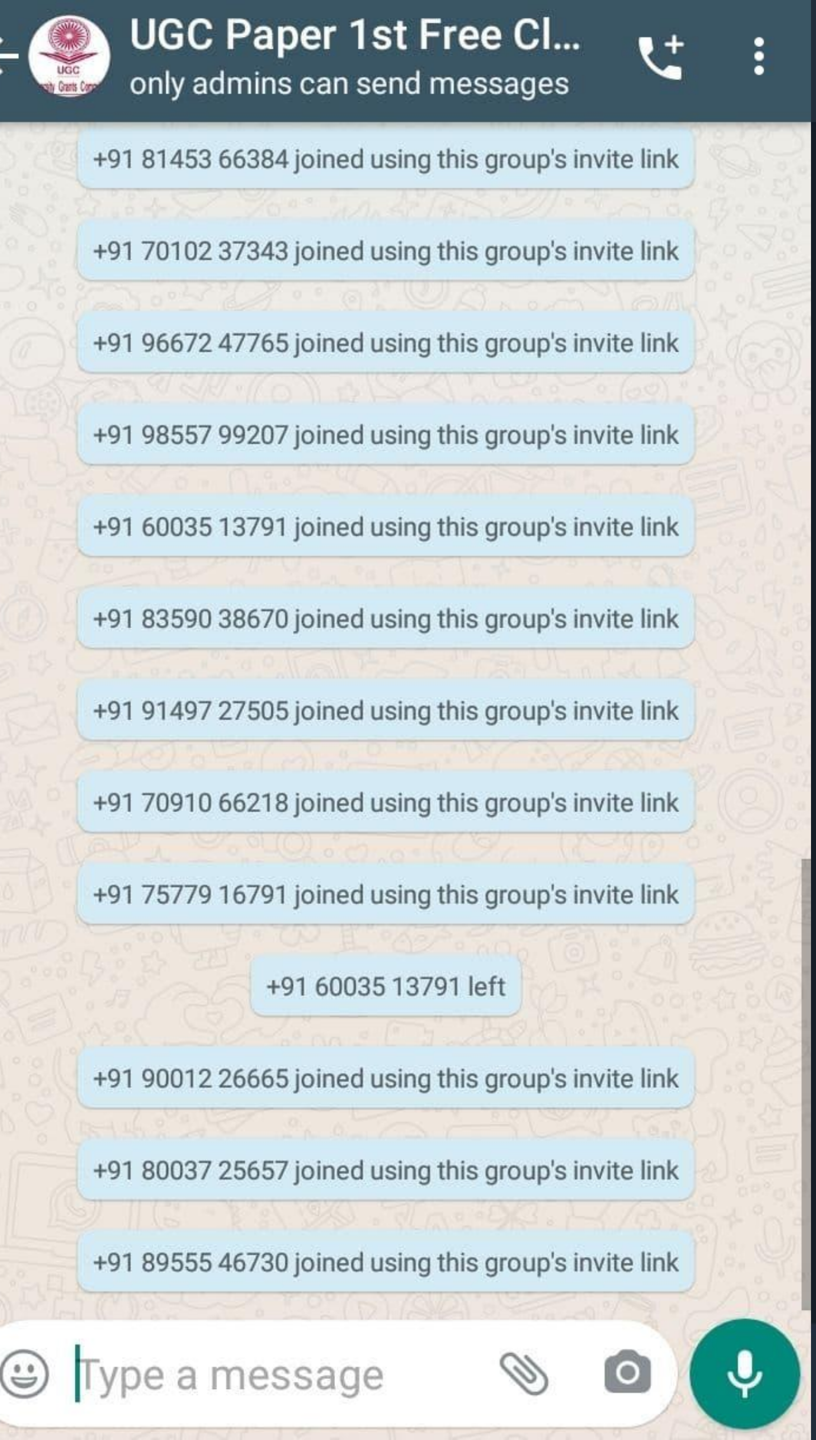
UGC Paper 1st Free Cl...
only admins can send messages
+91 81453 66384 joined using this group's invite link
+91 70102 37343 joined using this group's invite link
+91 96672 47765 joined using this group's invite link
+91 98557 99207 joined using this group's invite link
+91 60035 13791 joined using this group's invite link
+91 83590 38670 joined using this group's invite link
+91 91497 27505 joined using this group's invite link
+91 70910 66218 joined using this group's invite link
+91 75779 16791 joined using this group's invite link
+91 60035 13791 left
+91 90012 26665 joined using this group's invite link
+91 80037 25657 joined using this group's invite link
+91 89555 46730 joined using this group's invite link
Type a message

UGC Paper 1st Free Cl...
120 subscribers
December 28
Channel created
Channel photo changed
UGC
Broadcast

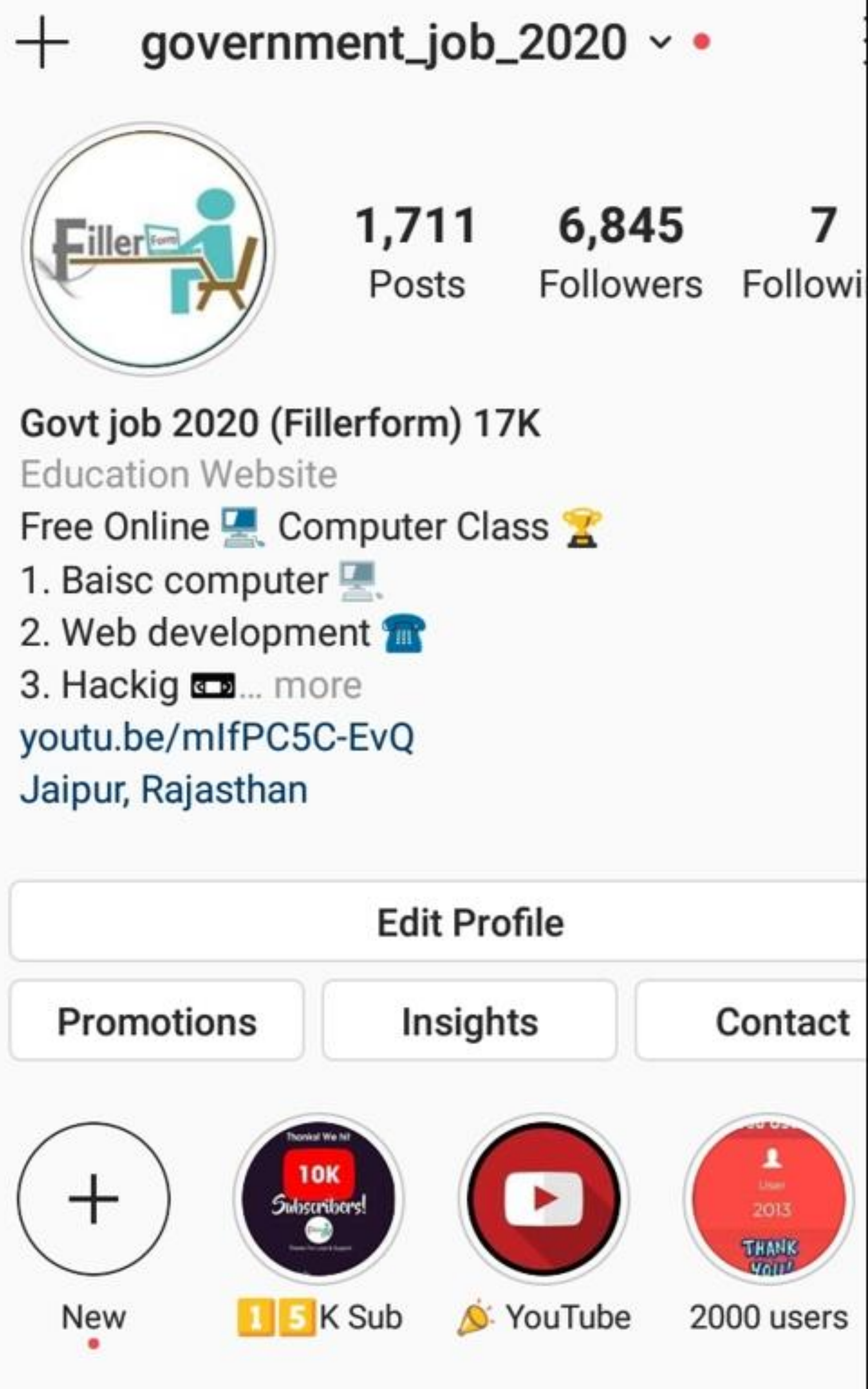
government_job_2020
1,711
Posts
6,845
Followers
7
Followi
Govt job 2020 (Fillerform) 17K
Education Website
Free Online Computer Class
1. Baisc computer
2. Web development
3. Hackig ... more
youtu.be/mIfPC5C-EvQ
Jaipur, Rajasthan
Edit Profile
Promotions
Insights
Contact
New
15K Sub
YouTube
2000 users

Filler Form
LATEST UPLOADS
UGC NET Paper 1st
Teaching Aptitude
"Level of Teaching"
1
www.filler
11:00 AM Level Of Teaching | Teaching
11:00 AM Level Of Teaching | Teaching Aptitude By Jitendra Goswami | NET
LEARNING MATERIAL
Quizzes
Notes
Sample Papers
UGC NET 100%
Off Free Class
Free Notes
Live Class
5000+MCQ+PYQ
Free Books
100% OFF
fillerform

Unit_2 वैदिक साहित्य का विशिष्ट अध्ययन

- = ऋग्वेद : एक परिचय
- = ऋग्वेद - संहिता सूक्त
- = शुक्लयजुवेद -संहिता सूक्त
- = कृष्ण यर्जुर्वेद - एक परिचय
- = अथर्ववेद -संहिता सूक्त
- = बाह्मण- साहित्य विधि एवं उनके प्रकार
- = उपनिषद् - साहित्य वैदिक व्याकरण,
- = निरूक्त एवं वैदिक व्याख्या- पद्धति

निरूक्त

8209837844 www.ugc-net.com

निरुक्त (अध्याय-प्रथम एवं द्वितीय)

नाम-आख्यात-उपसर्ग-निपात

पदचतुष्टय

चत्वारि पदानि—यास्काचार्यस्तु पदानां भेदचतुष्टयं स्वीकरोति। ते च नामाख्यातोपसर्गनिपाताः सन्ति। निघण्टौ एतेषामेव शब्दानां वर्णनमस्ति—'तद् यानि चत्वारि पदजातानि नामाख्याते चोपसर्गनिपाताश्च तानि इमानि भवन्ति।' अर्थात् पदानां चतस्रः जातयः भवन्ति-नामजातिः, आख्यातजातिः, उपसर्गजातिः निपातजातिश्च। तत्र भावप्रधानमाख्यातम्, यथा—पठति, व्रजति, करोति इत्यादिः। सत्त्वप्रधानानि नामानि च, यथा—घटः, पटः, धनम् इत्यादयः। उपगृह्याख्यातं तस्यैवार्थविशेषं सृजन्तीत्युपसर्गाः—प्रादयः। उच्चावचेषु निपन्तीति निपातः, यथा—इव, न चित् इत्यादयः।

यास्काचार्य के अनुसार, पद के चार भेद हैं—1. नामजाति, 2. आख्यातजाति, 3. उपसर्ग-जाति और 4. निपातजाति।

8209837844
www.ugc-net.com

1. **नामजाति (नाम का विचार)**–नाम्नां लक्षणं निरूपयन् आह, आचार्यो यास्कः–सत्त्वप्रधानानि नामानि। सीदति गच्छति अन्वेति लिंगसंख्यादिकमस्मिन्नति सत्त्वं द्रव्यम्। नमन्ति 'आख्यात' शब्दे गुणभावेन, नमन्ति वा स्वमर्थमाख्यातशब्दवाच्ये गुणभावेनेति नामानि।

नाम के चार अर्थ होते हैं–सत्त्व-द्रव्य-संख्या-लिंगानि। इन सबों में सत्त्व के अर्थ की ही प्रधानता होती है, इसीलिए कहा गया है–**सत्त्वप्रधानानि नामानि** इति। अपवर्गपर्यन्तम् अभिनिवर्तमानं मूर्तं किमपि रूपान्तरमापन्नं सत्त्वभूतं लिंगसंख्या- युक्तैः सत्त्वानामभिः आचष्टे। यथा–'प्रव्रज्यापंक्तिः' इत्यादिकम्। सत्त्वानामुपदेशः। सत्त्वस्य विशेषस्वरूपञ्च 'गौरश्वः पुरुषो हस्तीति'।

8209837844 www.ugc-net.com

2. आख्यातम्-जाति (आख्यात का विचार)–भावप्रधानमाख्यातम् भवतीति भावः। भाव एवं भावना। अर्थात् भाव-प्रधान आख्यात है। भाव ही भावना है। असत्व-स्वरूप होने के कारण इससे धातु या क्रिया का बोध होता है। जैसा कि कहा गया है–

यावत् सिद्धमसिद्धं च साध्यत्वेनाऽभिधीयते।
आश्रितक्रमरूपत्वात् सा च क्रियेत्यभिधीयते॥

सोऽयं भावः प्रधानं यत्र गुणीभूतानि चान्यानि कारणानि तदिदं भावप्रधानम् आख्यातमित्यभिधीयते। आख्यायन्ते क्रियागुणभावेन वर्तमानानि स्त्री-पुंनपुंसकानि अनेनेत्याख्यातम्।

आख्यात शब्द के चार अर्थ होते हैं–भाव, काल, कारक और संख्या। एतदर्थ ये चार प्रकार के हैं–कर्तरि, भावे, कर्मणि, कर्मकर्तरि च। तत्र 'पचति देवदत्तः' इति कर्तरि। 'भूयते देवदत्तेन' इति भावे। 'पच्यते ओदनो देवदत्तेन' इति कर्मणि। 'पच्यते ओदनः स्वयमेव' इति कर्मकर्तरि।

8209837844
www.ugc-net.com

3. उपसर्ग-जाति (उपसर्गों का अर्थ)–आख्यातामुपगृह्य तस्येवार्थविशेषं सृजन्तीत्युपसर्गाः प्रादयः। न निर्बद्धा उपसर्गा अर्थान्निराहुरिति शाकटायनः। नामाख्यातयोस्तु कर्मोपसंयोगद्योतका: भवन्ति। नामाख्यातयोरेव योऽर्थः कर्मक्रियारूपः, तत्रैव विशेषं कञ्चिदुपसंयुज्य तेनोपसंयोगेन व्यञ्जयन्ति न तु स्वातन्त्रेण कमप्यर्थं वाच्यवृत्याभिदधति तस्मात् पृथक्व्यवस्थिताः उपसर्गाः अनर्थका: भवन्ति, किंतु गार्ग्याचार्यानुसारो नामाख्याताभ्यां वियुक्तानामपि उपसर्गाणाम् अनेके अर्थाः भवन्त्येव। अतस्त्विदं कथनमयुक्तमस्ति यत् पृथग् स्थिता उपसर्गाः अनर्थका: भवन्ति। सत्यम् त्विदमस्ति यत् नामाख्याताभ्यां पृथगवस्थिता अपि इमे सार्थकाः एव। यथा–आ इत्यर्वागर्थे। प्रपरेत्येतस्य प्रातिलोम्यम्। अभीत्याभिमुख्यम्। प्रपरेत्येतस्य प्रातिलोम्यम्। अति सु इत्यभिपूजितार्थे। निर्दुरित्येतयोः प्रातिलोम्यम्। न्येवेति विनिग्रहार्थीयौ। उदित्येतयोः प्रातिलोम्यम्। समित्येकीभावम्।

8209837844
www.ugc-net.com

4. निपात-जाति (निपातों की कोटियाँ)–निपातशब्दस्य निष्पत्तिः नि-उपसर्गपूर्वक-पत्-धातोः सम्पद्यते। यतः एते निपाताः विविधेषु अर्थेषु प्रयुज्यन्तेः, अतः निपाताः कथ्यन्ते। 'उच्चावचेष्वर्थेषु निपतन्ति।'

विविध अर्थों के बोधक होने के कारण निपात तीन प्रकार के हैं–1. उपमा-अर्थ में, 2. कर्मोप-संग्रह के अर्थ में और 3. पादपूरनार्थक।

8209837844

www.ugc-net.com

3. पादपूरनार्थक।

1. **उपमार्थकाः निपाताः**—ये उपमायुक्तमर्थम् अथवा सादृश्य अर्थ कथयन्ति, ते उपमार्थकनिपाताः अभिधीयन्ते। एते निपाताः एवमवलोकनीयाः—

(क) इव—अयं निपातः भाषायां वेदे च उभयोरेव उपमार्थ प्रदर्शयति, यथा—अग्निरिव = अग्निना तुल्यः, इन्द्र इव = इन्द्रेण समः। (यह सभी जगह उपमार्थक ही है।)

(ख) न—अयं निपाताः भाषायां निषेधार्थ कथयति, परंतु वेदे तु निषेध अर्थम् उपमार्थम् उभयमेव। यथा—इन्द्रं देव न स्वीकृतवान्। प्रतिषेधार्थे 'न' निपातस्य प्रयोगः प्रतिषिद्ध शब्दात्पूर्व तथा उपमाऽर्थे उपमानशब्दस्य पश्चात् क्रियते।

'न' लौकिक संस्कृत में निषेधार्थक है, किंतु वैदिक संस्कृत में उभयविध (निषेधार्थक और उपमार्थक दोनों) है।

(ग) चित्—अयं निपातः अनेकानार्थान् कथयति, यथा—पूजा अर्थे उपमाऽर्थे अस्य प्रयोगो भवति, यथा—आचार्यश्चित् इदं ब्रूयात् केवलम् आचार्य एव इममभिप्रायं वक्तुं शक्नोति। अत्र 'चित्' प्रयोगः आदरप्रदर्शनार्थ यञ्जातोऽस्ति।

(घ) नु—अयमपि अनेकार्थवाचकः, यथा—हेतु कथनाय, उपमार्थाय, प्रश्नकरणाय अस्य प्रयोगो दृश्यते, यथा—कथं नु करिष्यति, अरे सः कथं करिष्यति? अत्र प्रश्नकरणार्थं 'नु'-निपातस्य प्रयोगः कृतोऽस्ति। एतच्युर्-उपमार्थकनिपातान् अतिरंच्य कतिपयेऽन्ये निपाता अपि सन्ति, येषां प्रयोगः उपमा अर्थं वक्तुं क्रियते। यथा—वा, यथा, प्रभृत्यः।

8209837844
www.ugc-net.com

2. **कर्मोपसंग्रहा: निपाता:**—ते निपाता: येषां आगतेषु सत्सु अर्थ: पृथक्रूपेण तु ज्ञायते, परंतु असौ साक्षात् निर्दिष्ट अर्थ इव न भवति, कर्मोपसंग्रहा: निपाता: उच्यन्ते। 'च' समुच्चय अर्थो यस्य स समुच्चयर्था:—'च'—निपातस्य अर्थ: द्वयो: वस्तुनो वा द्वि–अधिकवस्तूनाम् एकत्र प्रस्तुतीकरणम्। स्व एवत्समुच्चयार्थकत्वकारणात् 'च' निपात: कर्मोपसंग्रहार्थीय: मन्यते। यथा—अहं च त्वं च वृत्र हन। हे वृत्र हननकर्त:। अहं त्वं च उभौ। वा, आ ज्ञ अह, ह, उ, किल, मा, ननु, ननूम्, हि, खलु, शश्वत्–निपाता अपि कर्मोपसंग्रहार्थीया: मता: सन्ति।

3. **पदपूरणार्थक निपाता:**—ये पदानां वा वाक्यानां पूर्त्यर्थ प्रयुक्ता: भवन्ति, एवञ्च येषां कोऽपि अर्थ: न भवति, ते पद–पूरणार्थकनिपाता: अभिधीयन्ते। एते निपाता: इत्थं सन्ति—

(क) **नूनम्**—अयं पदपूरणार्थक: अस्ति। यथा—नूनं सा ते प्रतिवरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी शिक्षास्तोतृभ्यो माति धक् भगो नो वृहद् वेदम् विदथे सुवीरा:।

(ख) **सीम्**—अयं निपात: परिग्रहार्थीय:। यथा—प्रसीम् आदित्यो असृजत् = आदित्य: नदी वेगेन अवाहयत्।

(ग) **सीमत:**—अयमपि परिग्रहार्थीय: अर्थात् पदपूरणार्थकोऽस्ति। यथा—विसीमत: सुरुचोवेन आव: = आदित्य: प्रशस्तदीप्तिमत:

8209837844 www.ugc-net.com

षड्भावविकाराः (क्रिया के छह रूप)

भवतीति भावः, तद्विकाराः एव भावविकाराः। ते च भावविकाराः जायते, अस्ति, विपरिणमते, वर्धते अपक्षीयते, विनयतीति षड्विधाः भवन्ति।

निरुक्त के अनुसार छह भाव-विकार इस प्रकार हैं–

1. **जायते**–इति अयं शब्दः पूर्वभावस्यादिमाचष्टे, नापरभवम् आचष्टे। नापि अस्तित्वस्य प्रतिषेधं करोति। यतो हि अस्तित्वं प्रतिषेत्वं प्रतिषेधयन् अनात्मक एव स्यात् कमालम्ब्ल जायते।

2. **अस्ति**–इत्येष शब्दश्चोत्पन्नस्य सत्त्वस्यावधारणं तन्मात्रं ब्रवीति। न तु विपरिणामम् आचष्टे अपूर्णत्वात्। तं प्रतिषेधति उपस्थितत्वात्।

3. **विपरिणमते**–इत्येष शब्द अपच्यमानस्य तत्वाद भ्रश्यमानस्य विकारं विक्रियामात्रं ब्रवीति। न वृद्धेरर्थमाचष्टे, अपूर्णत्वात् न च ता प्रतिषेधति उपस्थितत्वात्।

8209837844 www.ugc-net.com

3. **विपरिणमते**–इत्येष शब्द अपच्यमानस्य तत्वाद भ्रश्यमानस्य विकारं विक्रियामात्रं ब्रवीति। न वृद्धेरर्थमाचष्टे, अपूर्णत्वात् न च ता प्रतिषेधति उपस्थिततत्वात्।

4. **वर्धते**–इत्येष शब्दः स्वेषामङ्गानां शिरोग्रीवाबाहूदरादीनामभ्युच्चय ब्रवीति। अथवा हिरण्यधान्यादीनामभ्युच्चयं ब्रवीति। यथा–वर्धते विजयेनेति वा वर्धते शरीरेणेति वा। अत्र वर्धते इति ब्रुवाणो नापक्षयमाचष्टे नापि तं प्रतिषेधति।

5. **अपक्षीयते**–तु तथैव, यथा–स्वांगैः सांयोगिकैः वा द्रव्यैः उपचीयते। इत्येवमुपचय-प्रयोगः पूर्वनिर्दिष्टः स अपक्षीयते इत्यनेनैव विपरीतं व्याख्यातः। वृद्धेः प्रतिलोम्यं तु अपक्षय एव भवति। तत्रापि नाचष्टेऽपरभावं न प्रतिषेधति।

6. **विनश्यति**–इत्येष शब्दः अपरभावस्यादिमाचष्टे न पूर्वभावमाचष्टे तस्यां च अवस्थायां विद्यमानमपि पूर्वभावमपक्षीयतेरर्थं नाचष्टे, न प्रतिषेधति।

8209837844

www.ugc-net.com

निरुक्ताध्ययनस्य प्रयोजनम्
(निरुक्त-अध्ययन के उद्देश्य)

निरुक्तं विना वेदार्थ ज्ञानं दु:साध्यं भवति। अर्थात् निरुक्तेन वेदार्थमवगमे सौविध्यं भवति। निरुक्तस्य प्रयोजनमुपस्थापयन् निरुक्तकार: यास्काचार्य: ग्रन्थारम्भे एव लिखति, **'समाम्नाय: समाम्नात: स व्याख्यातव्य:'** इति। एतेन ज्ञायते यत् निरुक्तस्य प्रधानमुद्देश्यं निघण्टोर्व्याख्या वर्तते। अर्थात् निरुक्ताध्ययनस्य मुख्योद्देश: मन्त्राणाम् अथवा मन्त्रगत-पदानामर्थानां ज्ञान-प्राप्तिरस्ति। अर्थम् अजानन् मनुष्य: स्वरस्य यथार्थ ज्ञानं पदविभागादेश्च समुचितं ज्ञानमवाप्तुं न शक्नोति, यत: स्वरविभक्त्यादे: संस्काराणां स्थिति: अर्थाधीना भवति।

'अथापीदमन्तरेण मन्त्रेष्वर्थप्रत्ययो न विद्यते।'

इत्थं शब्दानामर्थकरणम् अथवा निर्वचनमेव निरुक्तस्य प्रमुखोद्देशोऽस्ति। ज्ञानस्य आगारव्याकरणपूरक पदानामर्थस्य सम्यगवबोधनं निरुक्तशास्त्रस्य अध्ययनमस्ति।

अन्यच्च 'तदिदं विद्यास्थानं व्याकरणस्य कार्त्स्न्यम्' इति। अर्थात् यानि चतुर्दशसंख्यकानि विद्यास्थानानि अभिहितानि तेषु निरुक्तस्य अपि एकं स्थानं वर्तते। व्याकरणस्य पूर्णता निरुक्तेनैव भवति। यत: व्याकरणं तु शब्दानेव व्याकरोति, किंतु निरुक्तं तु अर्थस्यापि व्याख्यां करोति।

8209837 c-net.com

निर्वचनसिद्धान्तः (निर्वचन के सिद्धान्त)

वर्णागमो वर्णविपर्ययश्च द्वौ चापरौ वर्णविकार-नाशौ।
धातोस्तदर्थातिशयेन योगस्दुच्यते पञ्चविधं निरुक्तम्॥

मानवस्वभावोऽयं वर्तते, यत् शब्दोच्चारणे सरल्यं सौविध्यं प्रति स्वाभाविक-रुचिर्भवति। अस्माद् कारणादेव आगम- विपर्यय-विकार-लोप धात्वर्थातिशयैः निर्वचनानि क्रियन्ते।

शब्दों के उच्चारण में सरलता और सुविधा के प्रति लोगों की स्वाभाविक रुचि होती है और यह मानव-स्वभाव भी है। इसी कारण वर्ण का आगम, वर्ण-विपर्यय, वर्ण-विकार, वर्ण का लोप और धातु का अतिशय अर्थ कर निर्वचन किए जाते हैं।

1. **वर्णागमः**–'अथापि वर्णोपजनः। आस्थद्, द्वारो भरूजेति।' असु क्षेपणे तस्य आस्थत्। वृङ् सम्भक्तौ तस्य द्वारः। भ्रस्ज पाके तस्य भरूजः।

8209837844
www.ugc-net.com

2. **वर्णविपर्ययः**–'अथाप्यादि-विपर्ययो भवति, ज्योतिर्घनो बिन्दुर्वाट्य: इति।' द्युत-दीप्तौ, तस्यादिव्याप्त्या ज्योतिः। हन् हिंसा-गत्योः तस्य घन इति। भिदिर् विदारणे तस्य बिन्दुः। भट भृतौ, तस्य वाट्यः। 'अथाप्यन्त-व्याप्तिर्भवति, ओघो मेघो नाघो गाधो वधूर्मध्विति।' वह्-प्रापणे, तस्यान्तव्याप्त्या ओघः। मिह्-सेचने, तस्य मेघः। णह-बन्धने, तस्य नाघः। ग्राह्-विलोडने, तस्य गाधः। वह् प्रापणे, तस्य वधूः। मद्-तृप्तौ, तस्य मधुः॥

3. **वर्णविकारः**–'अथापयुपधा-विकारो भवति, राजा दण्डीति।' राजन् दण्डिन् इति स्थिते 'सर्वनामस्थाने चासम्बुद्धौ, इति दीर्घः'। 'न लोपः प्रातिपदिकान्तस्य' इति उभयोरपि नकार-लोपे कृते राजा, दण्डी इति, एवमुपधाविकारो भवति।

4. **वर्णलोपः**–आदिलोपोऽन्तलोपः उपधालोपो, वर्णलोपो द्विवर्ण-लोपश्च बहुविधाः भवन्ति वर्णलोपाः। यथा–अस्तः = स्तः, गम् + क्त = गतम्, जग्मतुः = जग्मुः, तं त्वां याचामि = तत्त्वा यामि।

8209837844

www.ugc-net.com

5. धात्वर्थातिशयः–धात्वर्थातिशयेन धात्वर्थपरिवर्तननेनापि निर्वचनं सम्पादितं भवति। यथा–दम् उपशमे तस्य भाषायां दाम्यति दमयति दान्तः इत्येवमादयः प्रयोगाः भवन्ति, छन्दसि पुनः दमूना अग्निरुच्यते।

पदानां निर्वचनविषये यास्काचार्यस्तु स्वच्छन्दप्रवृत्तिशीलः दृश्यते, तस्य मते येन-केन प्रकारेण निर्वचनमवश्यमेव भवेत्, व्याकरणमनुसृत्य व्याकरणमुपेक्ष्य वा, यथोक्तम्–'न त्वेव न निर्ब्रूयात्। न संस्कारमाद्रियेत। विषयवत्यो हि वृत्तयो भवन्ति। यथार्थ विभक्तीं सन्नमयेत्।'

8209837844

www.ugc-net.com

अधोलिखितानां शब्दानां व्युत्पत्तयः (निरुक्त के आधार पर अधोलिखित शब्दों की व्युत्पत्ति करें)

आचार्यः–आचार्यः आचारं ग्राहयति, आचिनोत्यर्थान्, आचिनोति बुद्धिम् इति वा।

वीरः–वीरयति अमित्रान्। वेतेर्वा स्याद्गतिकर्मणः, वीरयतेर्वा।

ह्रदः–ह्रदो ह्रादते शब्दकर्मणः। ह्रादतेर्वा स्यात्, शीतिभावः, कर्मणाः।

गौः–गौरिति पृथिव्या नामधेयम्। यद् दूरङ्गता भवति। यच्चास्यां भूतानि गच्छन्ति। गातेर्वौकारो नामकरणः। अर्थात्, यदियं दूरम् अध्वानं प्रति गता भवति, न ह्यास्याः अन्त उपलभ्यते। यस्मात् अस्यां भूतानि गच्छन्ति आधारभूतायाम्। गातेर्वा गाङ्गतौ, इत्यस्य धातोः ओकारो नामकरणः प्रत्ययः। 'अथ पशु-नामेह भवत्येतस्मादवे।'

समुद्रः–समुद्द्रवन्त्यस्मादपः, समभिद्रवन्त्येनमापः, सम्मोदन्तेऽस्मिन् भूतानि, समुदको भवति, समुनत्तीति वा।

वृत्रः–वृत्रो वृणोतेर्वा, वर्तवेर्वा वर्धतेर्वा। यदवृणोत् तद् वृत्रस्य वृत्रत्वम्। यदवर्त्तत तद् वृत्रस्य वृत्रत्वम्। यदवर्धत तद् वृत्रस्य वृत्रत्वम्।

8209837844

www.ugc-net.com

आदित्यः—आदत्ते रसान्, आदत्ते भासं ज्योतिषाम्, आदीप्तो भासेति वा, अदितेः पुत्र इति वा। एवमन्यासामपि देवतानामादित्य-प्रवादाः स्तुतयो भवन्ति।

उषस्—उच्छतीति सत्या रात्रेरपरः कालः। 'उछी विवासे' विवासयति हीयं तमांसि।

मेघः—मेहतीति सिञ्चत्यसौ मेघः।

वाक्—वक्तीति वाक्। वचेः उच्यतेऽनया इति वाक्।

उदक्—उनत्तीति उदक्। तद्धि यत्र गच्छति, तत्र उनत्ति क्लेदयति।

नदी—नदना इमा भवन्ति शब्दवत्यः।

अश्वः—अश्नुतेऽध्वानम्। महाशनो भवतीति वा।

8209837844

www.ugc-net.com

अश्वः–अश्नुतेऽध्वानम्। महाशनो भवतीति वा।

अग्निः–अग्रणीर्भवति। अग्रं यज्ञेषु प्रणीयते। अङ्गं नयति सन्नममानः। अक्नोपनो भवतीति स्थौलाष्ठीवि। न क्नोपयति न स्नेहयति, विरूक्षी करोतीत्यर्थः।

जातवेदस्–जातानि वेद। जातानि वैनं विदुः। जाते जाते विद्यते इति वा। जातवित्तो वा। जातधनः। जातविधो वा जातप्रज्ञानः। यज्जातः पशूनविन्दत इति तज्जातवेदसो जातवेदस्त्वम्।

वैश्वानरः–विश्वान् नरान् नयति। विश्वः एनं नरा नयन्तीति वा अपि वा वैश्वानरः एव स्यात्।

निघण्टुः–ते निगन्तवः एव सन्तो निगममान्निघण्टवः उच्यन्ते इति औपमन्यवः। अपि वाऽऽहननादेव स्युः, समाहता भवन्ति। यद्वा समाहता भवन्ति।

8209837844

www.ugc-net.com

वैदिक व्याख्या- पद्धति

We want JRF

💥 आपको ये क्लास कैसा लगा ??

📝Comment box में अपना comment कर के Next Class में आपका solution पाए 📑 📝

For More Information

www.ugc-net.com

/Fillerform /Fillerform /Fillerform

info@fillerform.com

8209837844

THANK YOU